

Радзівіл Т., аспірант
*Уманського державного педагогічного
університету імені Павла Тичини*

Формування елементів естетичної культури у молодших школярів засобами музики

Естетичне опанування світу ґрунтується на процесах сприйняття, духовної переробки та практичного перетворення у відповідності з потребами суб'єкта. У суспільстві постійно здійснюється розвиток і зміна явищ матеріальної та духовної культури у взаємодії їх змісту та форми. Людина відображає реальну дійсність у єдності і протилежності не тільки раціонально, за допомогою понять і узагальнень, а й емоційно, створюючи художні образи, що характеризуються категоріями прекрасного, піднесеного, трагічного, комічного, потворного.

Естетика – наука про чуттєве пізнання світу, споглядальне або творче відношення людини до дійсності. Вона вивчає суть і закономірності розвитку естетичних явищ в природі, суспільстві та діяльності людини. Реально оцінити оточуючі явища, дати їм свою оцінку зможе лише та людина, яка має високий рівень сформованості естетичної культури, тому що вона пізнає світ за найбільш загальними принципами опанування світу – за законами краси.

Якщо розглядати естетичну культуру як складову культури суспільства, то потрібно зауважити, що вона характеризує ситуацію в суспільстві з точки зору розвитку мистецтва й естетичних відносин. До складових естетичної культури відносяться естетична свідомість і естетичні здібності до творчості. Саме вони і розвиваються з дитинства.

Формування елементів естетичної культури у молодших школярів базується на вивченні предметів художньо-естетичного циклу. Один з таких предметів – «музика». «Метою музичної освіти в початковій школі є формування основ музичної культури учнів як важливої і невід'ємної частини їх духовної культури» [1, с. 345]. Ця мета конкретизується в основних завданнях, спрямованих на загальний естетичний розвиток учнів: введення учнів у світ добра й краси; розвиток чуттєво-емоційного сприйняття навколишнього світу крізь призму музичного

мистецтва; збагачення емоційно-естетичного досвіду учнів; сприяння розвитку образного мислення, уяви, загальних та музичних здібностей учнів; формування здатності до різних видів активної музично-творчої діяльності, опанування елементарних практичних умінь та навичок; формування універсальних якостей творчої особистості; виховання ціннісного ставлення до музичного мистецтва.

Виконати ці завдання під силу розумному, умілому, мудрому наставнику, який яскраво, дійово і благотворно буде впливати на особистість учнів.

Як вважав В. О. Сухомлинський, – роки навчання в початкових класах – це цілий період морального, інтелектуального, емоційного, фізичного, естетичного розвитку, який буде реальним ділом, а не пустою розмовою тільки в тому випадку, коли дитина живе багатим життям сьогодні, а не тільки готується до оволодіння знаннями завтра. Василь Олександрович був впевнений, що в естетичному вихованні взагалі і в музичному в особливості важливі психологічні настанови, якими вчитель керується, залучаючи дітей до світу прекрасного. Він був впевнений, що важливою метою всієї системи виховання є здатність навчити людину жити в світі прекрасного, щоб вона не могла жити без краси, щоб краса світу творила красу в ній самій.

«Багаторічний досвід переконує, що людина оволодіває і рідною мовою, і азбукою музичної культури – здатністю сприймати, розуміти, відчувати, переживати красу мелодії – тільки в роки дитинства. Те, що згаяє в дитинстві, дуже важко, майже неможливо надолужити в зрілі роки. Дитяча душа в однаковій мірі чутлива і до рідного слова, і до краси природи, і до музичної мелодії. Якщо в ранньому дитинстві донести до серця красу музичного твору, якщо в звуках дитина відчує багатогранні відтінки людських почуттів, вона підніметься на таку сходинку культури, яка не може бути досягнута ніякими іншими засобами. Відчуття краси музичної мелодії відкриває перед дитиною власну красу – маленька людина усвідомлює власну гідність. Музичне виховання – це не виховання музиканта, а в першу чергу виховання людини» [2, с. 84].

Ідеї, погляди, переконання, наукові дослідження В. О. Сухомлинського надзвичайно актуальні і сьогодні. Адже, в

наш час комп'ютерних технологій стихійний, неорганізований вплив на школярів величезної кількості стихійних музичних вражень, а також телебачення та Інтернету безперечно шкодить правильному естетичному вихованню. І дуже важливо, щоб учні не «заблукали» в такій кількості позитивних та негативних уявлень і вражень.

«Музика, мелодія, краса музичних звуків – важливий засіб морального і розумового виховання людини, джерело шляхетності серця і щирості душі. Музика відкриває людям очі на красу природи, моральних відносин, праці. Завдяки музиці в людині прокидається уявлення про піднесене, величне, прекрасне не тільки в оточуючому світі, а й в самому собі. Музика – могутній засіб самовиховання» [там само, с. 83].

Отже, музика – це засіб формування елементів естетичної культури молодших школярів. Вона є потужним джерелом думки, що виховує душу, олюднює почуття, вводить учнів у світ добра й краси. Розвиваючи в молодшого школяра чуттєво-емоційне сприйняття навколишнього світу крізь призму музичного мистецтва, ми допомагаємо йому уявляти, мріяти, фантазувати і творити, розвиваючи його духовні сили, ушляхетнюючи його думки та прагнення. Відтак, методичні аспекти цього питання потребують подальших досліджень.

Список використаних джерел:

1. Програми для середньої загальноосвітньої школи 1 – 4 класи. – К. : «Початкова школа», 2006, С. 344-393.
2. Сухомлинский В. Сердце отдаю детям / В. Сухомлинський. – К. : Рад. школа, 1981. – 382 с.